

Ι. Α. ΓΕΩΡΓΑΚΗ
ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Η "ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ,, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

(σελ. 441—462)

Η “ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ,, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ἡ ἔννοια τῆς δικαιοσύνης ἀνεκάθεν, ὡς γνωστόν, ἀπετέλεσε τὸ κύριον σύμβολον τῆς αἰωνίας ἀτῆλης ἢ ὅποια συνοδεύει τὴν ἰδέαν καὶ τὸ νόημα τοῦ δικαίου.

Πράγματι τὸ δίκαιον, ὅσασδήποτε καὶ ἂν ἐνεφάνισε κατὰ καιροὺς ἰσχυρὰς, ἐξαρτήσεις ἀπὸ τὰ ἐκάστοτε κοσμοθεωρητικά του ὑποστρώματα καὶ ὁσονδήποτε ἔντονοι καὶ ἂν ὑπῆρξαν αἱ σκόπιμοι ἐπιδιώξεις μὲ τὰς ὁποίας τὸ ἐπεφόρτισεν ἢ κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ πραγματικότης τῶν διαφόρων ἐποχῶν, οὐδέποτε, οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμήν, ἐδέχθη νὰ ἐμφανίσῃ τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ὑπαρξίν του ἄλλως πῶς, παρά ὡς ἀγῶνα διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς δικαιοσύνης, τῆς καθολικῆς καὶ παγκοσμίου αὐτῆς, κατὰ Πλάτωνα, ἀρετῆς.

Ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτὰς δὲν εἶναι παράδοξον τὸ γεγονός, ὅτι, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν καθ' ἡμέραν κοινωνούντων τῆς νομικῆς ζωῆς, τὸ δίκαιον ταυτίζεται ἐντελῶς μὲ τὴν δικαιοσύνην καὶ θεωρεῖται ὡς τὸ ἀποκλειστικὸν ὄργανον τῆς ἀπολύτου αὐτῆς ἀρχῆς, πρὸς τὴν ὅποιαν ὁ κόσμος ἀνεκάθεν προσέβλεψε διὰ τὴν εὐρυθμον διάπλασίν του εἰς τάξιν δικαίαν ἅμα καὶ ἡθικὴν.

Ἐν τούτοις, προσεκτικωτέρα μελέτη τοῦ φαινομένου τοῦ δικαίου πείθει ὅτι, ναὶ μὲν τοῦτο ἐμφανίζεται ἀνεκάθεν μὲ μόνιμον καὶ ἀπαράβατον πλαίσιον τοῦ τὸ ἰδανικὸν τῆς δικαιοσύνης, διὰ τὴν διάπλασιν ὅμως τοῦ δικαίου καὶ εἰδικώτερον διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ περιεχομένου τῶν διαφόρων του ἐννοιῶν, εἶναι ἀπαραίτητα καὶ ἄλλα στοιχεῖα ἄνευ τῶν ὁποίων εἶναι ἀπολύτως ἀνέφικτος ἢ κατανόησις ὠρισμένων τάσεων καὶ ἀναγκῶν, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουν ἀποφασιστικῶς τὰς καθ' ἕκαστον ἐκδηλώσεις τῆς νομικῆς ζωῆς.

«Ἡ δικαιοσύνη, λέγει προσφυῶς ὁ Radbruch, εἶναι ἡ ἰδέα ἢ προσδιορίζουσα τὸ εἶδος τοῦ δικαίου»¹. Ἐκ τῆς ἰδέας τῆς δικαιοσύνης δύναται δηλαδὴ νὰ συναγάγῃ κανεὶς τὴν μορφήν τοῦ δικαίως πράττειν, ὄχι ὅμως καὶ τὸ περιεχόμενον τούτου.

«Ἡ δικαιοσύνη, συνεχίζει ὁ ἴδιος ὁ Radbruch, μᾶς διδάσκει νὰ μεταχειριζόμεθα ὁμοίους ὁμοίως καὶ ἀνίσους ἀνίσως, παραμένει ὅμως ἀναπάντητον τὸ ἐρώτημα : ποῖος θὰ εἶναι ὁ τρόπος τῆς μεταχειρίσεως αὐτῆς καὶ ποῖοι θὰ θεωρηθοῦν ὁμοιοὶ ἢ ἄνισοι;»².

Ἐφ' ὃ καὶ ἄλλα στοιχεῖα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἀπόλυτον αὐτὴν ἀξίαν τῆς

1) Gustav Radbruch: Die Problematik der Rechtsidee. σελ. 45..

2) Radbruch: Ἐ. ἀν. Ὁ Radbruch ἀναφέρεται ἐδῶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ διορθωτικῆς καὶ διανεμητικῆς δικαιοσύνης, ὅπως αὕτη διατυπῶνται εἰς τὰ «Ἡθικὰ Νικομάχεια:» «...διώριστα δὲ τὸ ἄδικον τὸ τε παράνομον καὶ τὸ ἄνισον τὸ τε δίκαιον τὸ τε νόμιμον καὶ τὸ ἴσον» (Ἡθ. Νικ. Βιβλ. Ε. 5 στ. 1130 β18).

δικαιοσύνης και από την σχετικήν επικαιρότητα των βιοτικών αναγκών εκπηγάζοντα, προστίθενται εις τὸ φαινόμενον τοῦ δικαίου και τὸ καθιστοῦν ἔννοιαν παλλομένην ἀπὸ ἀπόψεις τῆς καθημερινῆς πραγματικότητος, ὥστε νὰ δύναται αὕτη νὰ παρέχη λύσεις εις τὰς εἰδικὰς διαμορφώσεις και ἀνάγκας τῆς ζωῆς, τὰς ὁποίας διέπει, τόσον ὁ ἐναλλασσόμενος προσανατολισμὸς τῶν ἀνθρώπων πρὸς ὠρισμένους σκοποὺς, ὅσον και ἡ μόνιμος ἀνάγκη των πρὸς ἀποτελεσματικὴν τῶν συμφερόντων των προστασίαν.

Δύο εἶναι συγκεκριμένως αἱ ἐπὶ πλέον ἀπόψεις αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ὀργανικὴν συγκρότησιν και τὴν καθολικὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου: Ἡ ἔννοια τῆς σκοπιμότητος τοῦ δικαίου και ἡ ἔννοια τῆς ἀσφαλείας του³.

Πράγματι, οὐδέποτε ἡ ἔννοια τοῦ δικαίου θὰ εἶναι ὠλοκληρωμένη ἐάν, εις τὸ κατευθύνον αὐτὴν ιδεῶδες τῆς δικαιοσύνης, δὲν προστεθῆ ἡ «σκοπιμότης» και ἡ «ἀσφάλεια τοῦ δικαίου» (Rechtssicherheit) οἱ δύο παράγοντες δηλαδὴ ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος ἔχει ὡς ἀποστολὴν νὰ ἀποκαθιστᾷ τὴν ἐπαφήν τῆς νομικῆς πραγματικότητος μὲ τὰς ποικιλοτρόπους κοινωνικὰς και ἀτομικὰς ἐπιδιώξεις, ἐνῶ ὁ δεύτερος ἐγγυᾶται, ὅτι ἡ ἐπαφή αὕτη πρόκειται νὰ συντελεσθῆ ἐπὶ βεβαίων και ἀσφαλῶν βάσεων.

Ἡ «σκοπιμότης» τοῦ δικαίου ἀποτελεῖ τὸν κύριον παράγοντα τῆς συνεχοῦς ἀναζωογονήσεώς του. Ὁ καθορισμὸς τῶν ἀξιών, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ καθ' ἕκαστον περιεχόμενον τῶν μορφῶν τοῦ δικαίου και τὰς ὁποίας τοῦτο ἐλάχιστε ἐξυπηρετεῖ, δὲν εἶναι οὔτε δυνατός, οὔτε νοητὸς ἀνευ τῆς ὑπάρξεως «σκοποῦ» ἐν τῷ δικαίῳ. Πῶς ἄλλως νὰ λάβῃ τὸ δίκαιον θέσιν ἀπέναντι ἀξιών ὡς τὸ ἄτομον, τὸ σύνολον, τὸ ἔθνος, τὴν κοινωνικὴν τάξιν και γενικῶς ἀπέναντι ὅλων τῶν συμβόλων τῆς συνεχοῦς συγκρούσεως, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὴν πολιτικὴν και κοσμοθεωρητικὴν μας ὑπαρξίν και πῶς ἄλλως νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς συγκρούσεως αὐτῆς, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ ἴδιον «σκοπὸν» ἐν ἑαυτῷ;

Ἀφ' ἧς ἡ νομικὴ σκέψις τῆς διαφωτισθείσης Εὐρώπης, ὑπὸ τὴν ἀκατανίκητον ἐπίδρασιν τοῦ «φυσικοῦ» δικαίου, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀποψιν τῆς θεμελιώσεως τοῦ δικαίου ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τοῦ θεοῦ νόμου και ὑπεχρέωθη νὰ στηρίξῃ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς, τὸ δίκαιον προσέλαβεν ὀριστικῶς μίαν ἀναντικατάστατον κοσμοφῆλειαν, ὁ σκόπιμος χαρακτῆρ τῆς ὁποίας ἐπροχώρησεν τονούμενος ὁλονὲν και περισσότερον ἕως ὅτου, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς αἰτιοκρατικῆς μεθοδολογίας, ἤξλωσεν μάλιστα νὰ ἀπορροφήσῃ τὴν ὅλην ὑπαρξίν τοῦ δικαίου και ν' ἀποβῆ τὸ μόνον του ἰδανικόν⁴.

3) Radbruch: Rechtsphilosophie, 1932 σελ. 70 ἐπ.

4) Πρβλ. Ι. Γεωργιάκη: Πνευματικοὶ και πολιτικοὶ ὀρίζοντες τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου, 1950, σελ. 17 ἐπ. και 38 ἐπ.

Ἄν ὅμως ἡ ἐκάστοτε διάπλαισις τοῦ δικαίου ὑπόκειται κατ' ἀνάγκην εἰς τὸν σχετικισμὸν καὶ τὴν ρευστότητα τῆς ἀνθρωπίνης σκοπιμότητος, ἡ ὑπόστασις τοῦ δικαίου πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὴν σταθερότητα ἐκείνην ἢ ἡποία χαρακτηρίζει πᾶσαν ἀναμφισβήτητον καὶ καθολικῶς ἰσχύουσαν πραγματικότητα. Ἐξ οὗ καὶ αὐτομάτως ἀνακύπτει ἡ ἀνάγκη τοῦ τρίτου διαρθρωτικοῦ παράγοντος τῆς ἐννοίας τοῦ δικαίου, τοῦ παράγοντος τῆς «ἀσφαλείας» του.

«Εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ δικαίου, λέγει ὁ Radbruch, ἐμπεριέχεται καὶ ἡ ἀποφικς συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν, τὸ δίκαιον εἶναι ἐδραιωμένον κατὰ θετικὸν τρόπον ἐπὶ μιᾶς πραγματικῆς δυνάμεως καὶ εἶναι δι' αὐτὸ ἰσχύον δίκαιον»⁵.

Ἄνυπολογίστου κυριολεκτικῶς σημασίας, διὰ τὴν διαμόρφωσιν σταθερᾶς περὶ δικαίου συνειδήσεως, εἶναι ἡ ἀσφαλιστικὴ λειτουργία τοῦ δικαίου, ἡ ὁποία ἀπορρέει ἀπὸ τὴν θετικὴν του αὐτὴν κατίσχυσιν. Καὶ τοῦτο διότι, διὰ τῆς ἀκλονήτου θεμελιώσεως τοῦ δικαίου ἐπὶ βάσεως θετικῆς, ἐμπνέεται εἰς τὰ μετέχοντα τῆς νομικῆς ζωῆς ἄτομα ἢ ἐμπιστοσύνη ἐπὶ τὸ δίκαιον καὶ δὴ ἐπὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς βεβαίαιας καὶ κανονικῆς ἐπαληθεύσεως τῶν ἀρχῶν του⁶.

Ἄνευ τῆς τοιαύτης ἐξασφαλίσεως, ἡ ἐννοία τοῦ δικαίου κινδυνεύει νὰ καταστῇ ἀπλῆ ἀπόρροια τῆς δυναμικῆς μόνον διαρρυθμίσεως τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ παρ' ὅλον ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, εἶναι δυνατὸν νὰ φέρη τοὺς τύπους καὶ τὴν μορφήν τῶν μέτρων τῆς ἐννόμου τάξεως, οὐχ' ἦττον εἰς τὴν συνείδησιν καὶ τὰ ὅμματα τῶν κοινωνῶν τῆς, δὲν εἶναι παρὰ ὡμὴ ἐκδήλωσις τρομοκρατίας καὶ βίας.

Τὸ δίκαιον ὅμως ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην ψυχικῆς ἀνταποκρίσεως ὡς πρὸς τὴν ἀμεμπτον καὶ γνησίαν ὑπαρξίν του. Δὲν ἀρκεῖ δηλαδὴ νὰ εἶναι, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ τὸ αἰσθάνεται κανεὶς ὡς δίκαιον.

Ἄπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, ἡ «ἀσφάλεια» τοῦ δικαίου ἀποτελεῖ πολύτιμον ἀληθῶς συντελεστὴν τῆς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν ἐδραιώσεώς του. Πράγματι, ὁσάκις, κατὰ τὰς σκοτεινὰς περιόδους τοῦ πολιτικοῦ αὐταρχισμοῦ τὰς ὁποίας ἐγνώρισε καὶ ἡ παλαιότερα καὶ ἡ σύγχρονος νομικὴ ἱστορία, ἡ ἀσφάλεια τοῦ δικαίου ὑπέστη αἰσθητοὺς κλονισμούς, τὸ συναίσθημα τῆς ὑπάρξεως τοῦ δικαίου ὑπέστη καὶ αὐτὸ αὐτομάτως μείωσιν, ἐν πολλοῖς ἐγγίζουσαν τὰ ὅρια τοῦ πλήρους ἀφανισμοῦ του. Δι' αὐτὸ καὶ κατὰ τὰς περιόδους αὐτάς, ὅπως π. χ. κατὰ τὴν περίοδον τοῦ μεγάλου εὐρωπαϊκοῦ διαφωτισμοῦ, τὸ αἶτημα τοῦ δικαίου, ταυτίζεται σχεδὸν ἀπολύτως μὲ τὸ αἶτημα τῆς «ἀσφαλείας» του καὶ ἡ δίψα διὰ τὴν νομικὴν ἀλήθειαν, καθίσταται ταυτόσημος πρὸς τὴν δίψαν διὰ τὴν ὑπαρξίν νομικῶν ἐγγυήσεων⁷.

5) Problematik σελ. 47.

6) Exner: Gerechtigkeit u. Richteramt σελ. 7.

7) I. Γεωργάκης: Πνευματικοὶ ὀρίζοντες. Σελ. 18 ἐπ.

Ἄς ἴδωμεν ὁμῶς κάπως ἐγγύτερον τὸ πρόβλημα αὐτὸ τῆς ἀσφαλείας τοῦ δικαίου μὲ τὴν εἰδικὴν μάλιστα μορφήν τὴν ὁποῖαν τοῦτο προσλαμβάνει εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον.

***

Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι, ὁμιλοῦντες περὶ τῆς «ἀσφαλείας» τοῦ δικαίου γενικῶς, νοοῦμεν κατ' ἀρχὴν τὴν ὕπαρξιν τῆς πρὸς τὸ δίκαιον ἐμπιστοσύνης τῶν ἀνθρώπων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν κανονικὴν καὶ ἄνευ ἀμφισβητήσεων ἀπονομῆν τῆς δικαιοσύνης.

Ἡ ὕπαρξις τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτῆς ἀποτελεῖ, πράγματι, τὴν κυρίαν προϋπόθεσιν διὰ τὴν διαπίστωσιν τῆς ὑπάρξεως τῆς «ἀσφαλείας» τοῦ δικαίου, οἷονδὴποτε ἐπὶ μέρους περιεχόμενον καὶ ἂν προσδίδεται εἰς τὴν ἔννοιαν αὐτὴν⁸.

Εἰδικώτερον ἢ ἐμπιστοσύνη ἐπὶ τὸ δίκαιον ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξασφάλισιν τὴν ὁποῖαν τοῦτο παρέχει εἰς τοὺς πολίτας, ἐμφανίζεται ἢ ὑπὸ τὴν μορφήν ἐξασφαλίσεως τῆς ἰδίας των συμπεριφορᾶς καὶ δὴ τῶν ἐννόμων συνεπειῶν τῆς, ἢ ὑπὸ τὴν μορφήν ἐξασφαλίσεως ἀπὸ τὰς ἀδίκους πράξεις καὶ τὴν παράνομον συμπεριφορὰν τρίτων⁹.

Πράγματι, δύο εἶναι τὰ σκέλη ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ ἀσφαλιστικὴ λειτουργία τοῦ δικαίου :

α) ἡ βεβαιότης ὅτι ἀποκλείεται πᾶσα αὐθαιρεσία ἱκανὴ νὰ ἀνατρέψῃ τὴν ἰσχὺν γενικῶν καὶ καθολικῶν προϋποθέσεων κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν διαφορῶν παραβάσεων καὶ

β) ἡ βεβαιότης ὅτι εἶναι ἰσχυρὰ καὶ ἐπαρκῆς ἢ ὑπὸ τοῦ δικαίου παρεχομένη προστασία εἰς τὰ διάφορα ἔννομα ἀγαθὰ.

Ἡ ἐπὶ τῶν δύο ὡς ἄνω προϋποθέσεων θεμελίωσις τῆς ἐννοίας τῆς «ἀσφαλείας» τοῦ δικαίου, ὑφίεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι αὕτη δὲν ἀπειλεῖται καὶ δὲν διακινδυνεύει μόνον ἀπὸ τὴν κρατικὴν ἐξουσίαν κατὰ τὴν ἀπονομῆν τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς προσβολὰς τὰς ὁποίας συνιστοῦν αἱ ἐκάστοτε ἀδικοὶ ἐπιθέσεις τῶν τρίτων.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι, ὅταν ἀντιμετωπίζεται τὸ θέμα τῆς ἀσφαλείας ἐν τῷ δικαίῳ, ἢ δευτέρα αὕτη φάσις τῆς διακινδυνεύσεώς τῆς, ἢ διακινδυνεύσις δηλαδὴ τῆς ἀσφαλείας τοῦ δικαίου ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις τῶν τρίτων, δὲν ὑπογραμμίζεται ἀρκετᾶ. Οὕτω τὸ ἕλον βᾶρος τοῦ προβλήματος ρίπτεται, συνήθως εἰς τὴν προϋ-

8) Περὶ τῶν διαφορῶν ἐρμηνειῶν τῆς ἐννοίας τῆς «ἀσφαλείας» τοῦ δικαίου πρβλ. R ü m e l i n : Die Rechtssicherheit σελ. 3 ἐπ. καὶ L. B e n d i x : Das Problem der Rechtssicherheit. Πρβλ. ἐπίσης I. Γ ε ω ρ γ ά κ η : Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναλογίας καὶ τὸ σύγχρονον ποινικὸν δίκαιον 1937, σελ. 59 ἐπ.

9) I. A. Γ ε ω ρ γ ά κ η : ἔ. ἀν. σελ. 114 ἐπ.

πόθεσιν τῆς «ἀσφαλείας» τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν κρατικὴν ἐξουσίαν ὡς τὸν φορέα ἐνδεχομένων ἀθαιρεσιῶν κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης.

Τὸ γεγονός τοῦτο ὀφείλεται προφανῶς εἰς τὸ ὅτι ἡ δημιουργία τῆς ἐνόμοιας τῆς ἀσφαλείας τοῦ δικαίου ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον ὡς ἀπόρροια τῆς ἀνάγκης τῆς κατοχυρώσεως τῶν δικαζομένων πολιτῶν, εἰς μίαν ἐποχὴν ὅπου ἐσημειοῦτο παντελῆς ἔλλειψις σχετικῶν ἐγγυήσεων (ἀνωτέρω σελίς 5).

Ἐν τούτοις, τὸ ἱστορικὸν προβάδισμα τὸ ὅποιον ἔχει ἡ μία ἀποψις τῆς ἀσφαλιστικῆς λειτουργίας τοῦ δικαίου, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ μειώσῃ τὴν θεμελιώδη, σημασίαν τῆς δευτέρας τῆς προϋποθέσεως, μάλιστα εἰς τομέα τῆς ἐνόμοιας τάξεως ὅπως εἶναι τὸ ποινικὸν δίκαιον. Ἀπὸ τῆς ἐπόψεως αὐτῆς δύναται κάλλιστα νὰ λεχθῆ ὅτι, ἐὰν ἡ ἀστάθεια περὶ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ δὴ περὶ τὴν πρόβλεψιν τῶν ἐνόμων συνεπειῶν μιᾶς πράξεως, εἶναι κίνδυνος διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ δικαίου, ἄλλος τόσος κίνδυνος εἶναι δι' αὐτὴν ἡ ἔλλειψις πληρότητος τῆς ἐνόμοιας προστασίας ἀπὸ τὰς ἀδίκους προσβολὰς ἐκ μέρους τῶν τρίτων. Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς ἀρχίζει τὸ μεθοδολογικὸν πρόβλημα τῆς ἐνόμοιας τῆς «ἀσφαλείας» τοῦ δικαίου, ἐν ὅψει εἰδικῶς τῶν ζητημάτων τὰ ὅποια ἡ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσα διχοτόμησις τῆς δημιουργεῖ εἰς τὸ ποινικὸν δίκαιον¹⁰.

***

Ὅπως εἶπομεν ἀνωτέρω (σελίς 6) καὶ ὅπως εὐστόχως ὑπογραμμίζει ὁ Rümelin «Ἡ πραγμάτωσις ἰσχυρᾶς τάξεως τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως, ἀποτελεῖ τὴν γενικὴν προϋπόθεσιν καὶ τῶν δύο ἀπόψεων τῆς ἀσφαλείας τοῦ δικαίου»¹¹.

Ἐν τούτοις, προσεκτικώτερα παρατήρησις τοῦ προβλήματος τῆς ἀσφαλείας τοῦ δικαίου, δὲν ἀργεῖ νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ τὴν μεθοδολογικὴν ἀντινομίαν, ἡ ὁποία κρύπτεται ὑπὸ τὴν ἐνιαίαν μορφήν τῆς προεκτεθείσης ὡς πρὸς αὐτὴν γενικῆς ἀρχῆς¹². Εἰδικώτερον ἡ ἀντινομία αὕτη προκύπτει ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον γεγονός: διὰ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ πρώτου συντελεστοῦ τῆς ἐμπιστοσύνης ἐπὶ τὴν ἀσφαλιστικὴν λειτουργίαν τοῦ δικαίου, τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἐνόμων συνεπειῶν τῆς ἰδίας συμπεριφορᾶς, προϋποτίθεται ἡ ὑπαρξίς, κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον, ἐπακριβῶς καθωρισμένων καὶ ἀκάμπτων νομικῶν κανόνων, γενικῶς δὲ ἀκρας τυπικὸς τοῦ δικαίου. Ἀντιθέτως, προϋπόθεσις τῆς ὑπάρξεως ἐμπιστοσύνης ὡς πρὸς τὴν ἐπαρκῆ προστασίαν τῶν ἐνόμων ἀγαθῶν ἐκ μέρους προσβολῶν τρίτων, εἶναι ἡ ὑπαρξίς

10) Πρβλ. I. Γεωργιάκη: Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναλογίας καὶ τὸ σύγχρονον ποινικὸν δίκαιον 1937, σελ. 65.

11) Rümelin Ε. ἀν.

12) Ἡ μεθοδολογικὴ ἰδιουτυπία τῆς ἀσφαλείας τοῦ δικαίου, εἰς τὸν τομέα τοῦ ποινικοῦ δικαίου, κατεδείχθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ βιβλίον μου Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναλογίας» σελ. 65 ἐπ.

ρευστῆς καὶ εὐκινήτου ἐνόμου προστασίας καὶ γενικῶς οὐσιαστικῆς νοοτροπίας εἰς τὴν διάρθρωσιν τῆς ἐνόμου τάξεως.

Πράγματι, ἐξασφάλις ἀπὸ τὴν τυχὸν αὐθαιρεσίαν τῆς Πολιτείας καὶ τῶν ὀργάνων τῆς κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῆς ἰδίας συμπεριφορᾶς, δὲν δύναται νὰ σημαίη παρὰ τὴν ἀκαμπτον προσήλωσιν τοῦ δικαστοῦ εἰς τὸ γράμμα τοῦ διατυπωμένου μὲ ἀντικειμενικὰ κριτήρια κανόνος δικαίου, οὕτως ὥστε τόσον ἡ πρόβλεψις τῶν συνεπειῶν μιᾶς παραβάσεως νὰ καθίσταται ἀσφαλῆς διὰ τὸν ἐνδεχόμενον δράστην τῆς, ὅσον καὶ ἡ ἐπέλευσις τῶν συνεπειῶν αὐτῶν νὰ εἶναι δι' ὅλους ὅμοια.

Ἐδῶ ἡ «ἀσφάλεια» τοῦ δικαίου ἐπιτυγχάνεται δι' ἀνασχέσεως καὶ περιορισμῶν τῶν δικαστικῶν ἡργάνων.

Ἀντιθέτως, ἡ ἐξασφάλις ἀπὸ τὰς ἀδίκους πράξεις καὶ τὰς παρανόμους συμπεριφορὰς τῶν τρίτων καὶ δὴ ἀπὸ τὴν ἐκ μέρους των προσβολὴν ἰδιωτικῶν ἐνόμων ἀγαθῶν, δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ παρὰ διὰ τῆς ἐλευθερίας τῆς δικαστικῆς δράσεως, τῆς ἀμέσου δηλαδὴ καὶ κεραυνοβόλου ἐπεμβάσεως τῆς δικαιοσύνης, ἡ ὁποία ἀδέσμευτος ἀπὸ τύπους, ἀλλ' ἀποτελεσματικῶς ἰσχυρά, εἶναι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἰς θέσιν νὰ παράσχη ὅλην τὴν προστασίαν τῆς, ἀνά πᾶσαν στιγμὴν καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἀπαιτουμένῃ ἐκτάσει.

Ἐδῶ ἡ «ἀσφάλεια» τοῦ δικαίου ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς παροχῆς μεγάλης πρωτοβουλίας εἰς τὸν δικαστὴν καὶ διὰ τῆς σημαντικῆς αὐξήσεως τῆς προσωπικῆς συμμετοχῆς του κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου.

Εἰς οὐδένα τομέα τῆς ἐν τῷ δικαίῳ ζωῆς δὲν ἐμφανίζεται τόσον ἐκδηλος καὶ τόσον σημαντικὴ ἡ ἀνωτέρω διαπιστωθεῖσα ἀντινομία μεταξὺ τῶν δύο θεμελιωδῶν ἀπόψεων τῆς ἀσφαλείας τοῦ δικαίου, ὅσον εἰς τὸν τομέα τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης. Καὶ τοῦτο διότι, αὐτὰ τὰ ὁποῖα διακυβεύει ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς ἑλλείψεως «ἀσφαλείας» ἐν τῷ ποινικῷ δικαίῳ, εἰς οὐδὲν ἄλλο τμῆμα τῆς ἐνόμου τάξεως εἶναι τόσον σημαντικὰ καὶ τόσον ἀναντικατάστατα.

Ἀπὸ τὴν αὐθαιρεσίαν τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ δύναται νὰ προκύψῃ ἡ πλήρης τοῦ ἀνθρώπου ἐκμηδένισις, φυσικὴ ὅσον καὶ νομικὴ, ἐνῶ παραλλήλως ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως δύναται νὰ προκύψῃ ἡ ἀποσύνθεσις καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ.

Δὲν πρέπει ἐπομένως νὰ ἐκπλήσῃ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ τομεὺς τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης ὑπῆρξεν ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὅποιον ἡ συζήτησις διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ δικαίου ἔλαβε τὴν πλέον παθητικὴν τῆς μορφήν καὶ ὅτι ἀπλῶς καὶ μόνον ἀναλόγως τῆς σημασίας τὴν ὁποῖαν ἕκαστα τῶν ἀπόψεων τῆς ἀσφαλείας αὐτῆς ἔσχε διὰ τὸ δίκαιον τοῦτο, δύναται νὰ χαρακτηρισθῶν καὶ νὰ μελετηθῶν αἱ σημαντικώτερά του ἐποχαί.

***

Ἡ ἀνωτέρω διαπίστωσις, καθ' ἣν ἡ μορφή τὴν ὁποῖαν προσλαμβάνει τὸ

ασφαλιστικὸν πρόβλημα διὰ τὸ ποινικὸν δίκαιον ἀποτελεῖ τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ιστορικῆς ἐξελίξεως τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς, εὐρίσκει ἀπόλυτον ἐπαλήθευσιν κατὰ τὴν ἀναδρομὴν τὴν ὁποίαν ἐπιχειρεῖ κανεὶς ὅταν μελετᾷ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐξελίξεως τοῦ συγχρόνου ἰδίως ποινικοῦ δικαίου.

Πράγματι, ὡς θὰ ἴδωμεν ἀμέσως εἰς τὰ ἐπόμενα, οὐδεμία δύναται νὰ χωρήσῃ ἀμφισβήτησις, ὅτι ὁ τρόπος μὲ τὴν ὁποῖον τὸ σύγχρονον ποινικὸν δίκαιον εἰς τὰς διαφόρους ιστορικὰς του φάσεις ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα τῆς ἀσφαλείας του, ἐπιρεάζει ἀποφασιστικῶς καὶ καθολικῶς τὴν ὅλην μεθοδολογικὴν τοῦ δικαίου τούτου διάρθρωσιν καὶ καθίσταται πρόβλημα αὐτῆς ταύτης τῆς ὑποστάσεώς του.

Τὸ σύγχρονον ποινικὸν δίκαιον, ὡς γνωστὸν, πρωτοεμφανίζεται ὡς πνευματικὸν τέχνον τοῦ διαφωτισμοῦ καὶ ὡς τὸ ἱστορικὸν δημιούργημα τοῦ ἀρχομένου δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος¹³.

Ἡ γέννησις του συμπίπτει μὲ τὴν ὥραν ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ φιλελεύθερος παλμὸς τῆς διαφωτισθείσης ἀνθρωπότητος ἐκσιπᾷ εἰς τὰς γνωστάς μεγαλειώδεις ἐκδηλώσεις τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ ὁ δρόμος εἰς τὸν ὁποῖον ἀνδροῦται, εἶναι ὁ δρόμος τοῦ ἀγῶνος πρὸς τοποθέτησιν τῆς προσωπικότητος εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς πυραμίδος τῶν ἐγκοσμίων, ὅσον καὶ τῶν μεταφυσικῶν ἀξιών. Πρωταγωνισταὶ του ὁ Montesquieu, ὁ Feuerbach κ. ἄ.

Ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, τὸ ἠθικὸν νόημα τοῦ συγχρόνου ποινικοῦ δικαίου κατὰ τὸν δέκατον ἑνατον αἰῶνα, δὲν εἶναι παρὰ ἡ πάση θυσίᾳ ἐγγύησις καὶ κατοχύρωσις τῆς ἐλευθέρως προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τὸν ἐπὶ αἰῶνας ἀντίπαλόν του: τὸ ἀδυσώπητον καὶ αὐθαίρετον κράτος-τύραννον, καὶ τοὺς φορεῖς τῆς δικαστικῆς του ζωῆς.

Εἰς τὴν ἐγγρητικὴν του αὐτὴν ἀποστολὴν καὶ μόνον, διαπιστοῦται ἀπὸ τὸν διαφωτισμὸν καὶ τοὺς ἐκπροσώπους του, ἡ καθόλου ἀξία τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ ἡ εἰδικὴ νομικὴ σημασία του δὲν ἐκτείνεται, πέραν τῆς γενικῆς σημασίας ἐνὸς προσθέτου συντάγματος, ἐνὸς προσθέτου καταστατικοῦ χάρτου ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου-πολίτου.

Εὐρισκόμεθα πράγματι εἰς μίαν περίοδον, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἑκτασις τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ ποινικοῦ δικαίου ρυθμίζεται καὶ ἐπηρεάζεται ἀπολύτως ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἠθικὴν τῆς ἐποχῆς.

Ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, ἡ ἐξασφάλισις τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ δικαίῳ ἐπιμένει μὲ φανατισμὸν ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνον ἀπόψεως τῆς «ἀσφαλείας» τοῦ δικαίου καὶ δὴ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐξασφαλίσεως ἀπὸ τὴν ἐνδεχομένην αὐθαιρέσιν

13) I. Γεωργάκη: Πνευματικοὶ ὀρίζοντες σελ. 16 ἐπ.

του κράτους κατά την άπονομήν τῆς δικαιοσύνης, τυφλώττουσα ἐκουσίως εἰς κάθε ἄλλην δυνατότητα «ἀσφαλισμοῦ».

Εἶναι ἀφάνταστος ἡ αὐστηρά συνέπεια μετὰ τὴν ὅποιαν ἡ ἀσφαλιστικὴ αὐτὴ ἀποψὶς τοῦ ἀτομισμού τῆς φιλελευθέρας ἐποχῆς, ἐπεκτείνεται καὶ καταλαμβάνει τὴν ὅλην μεθοδολογικὴν διάπλασιν τοῦ ποινικοῦ δικαίου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἐγκλημα καὶ ἐπομένως προϋπόθεσις τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ, εἶναι διὰ τὴν διανόησιν τοῦ διαφωτισμοῦ καὶ τὰς νομοθεσίας τοῦ ἀρχομένου δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, μόνον ἡ ἐγκληματικὴ πράξις, ἡ εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον δηλαδὴ ἐκδήλωσις τοῦ ἐγκληματίου καὶ δὴ ὡς αὐθυπόστατος νομικὴ πραγματικότης, ἔχουσα αὐτοτελῆ καὶ ἀνεξάρτητον ἐντελῶς ἀπὸ τὸν ἐγκληματίαν καὶ τὸν ἐσωτερικὸν τοῦ κόσμου, νομικὴν ἀξίαν.

«Εἶναι πλάνη, λέγει χαρακτηριστικῶς ὁ Beccaria, νὰ νομίζῃ κανεὶς ὅτι τὸ πραγματικὸν κριτήριον τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ πρόθεσις ἐκείνου ὁ ὁποῖος τὸ ἐξετέλεσεν»¹⁴.

Εἰς τὴν τοιαύτην ἀποψὶν περὶ τοῦ ἐγκλήματος, ὡς φαινομένου καθαρῶς ἀντικειμενικοῦ, ἀναλογεῖ αὐστηρῶς μονόπλευρος διάρθρωσις τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἐπὶ τῇ βάσει καθαρῶς περιγραφικῶν καὶ ἐμπειρικῶν κριτηρίων, ἡ ὁποία κορυφῶται εἰς τὴν συνειδητὴν ἄρνησιν πάσης οὐσιαστικῆς θεωρήσεως τοῦ περιεχομένου τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως καὶ πάσης ἀξιολογήσεως τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς ἐκ μέρους τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ¹⁵.

Ἡ ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτὰς ἄρνησις τῆς οὐσιαστικῆς θεωρήσεως τοῦ ἐγκλήματος, δὲν γίνεται τόσον διότι τὸ ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν τοιαύτην ἔρευναν ἦτο ἀνύπαρκτον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἀρκεῖ ἡ «ἐκθεσις τῶν περιέργων ἐγκλημάτων» τοῦ Feuerbach διὰ νὰ πεισθῇ κανεὶς περὶ τοῦ ἀντιθέτου. Ἡ ἄρνησις τῆς οὐσιαστικῆς θεωρήσεως τῶν φαινομένων τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἀπὸ τὸν δέκατον ἕνατον αἰῶνα, ὀφείλεται εἰς ἕνα κατ' ἐξοχὴν πολιτικὸν συντελεστὴν καὶ τοῦτο διότι μόνον ἡ ἔμμογή εἰς τυπικὰς μορφάς, ὡς τῆς ἐξωτερικῆς πράξεως, ἦτο δυνατόν νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ἀσφαλιστικὸν ἰδεῶδες τῆς ἀτομιστικῆς ἐκείνης περιόδου.

Πράγματι, μόνον ἡ πράξις ὡς ἐξωτερικὸν καὶ ἀφηρημένον γεγονός, συμβιβάζεται μετὰ τὴν ὑπαρξὶν γενικῶν ὀρισμῶν καὶ ἀντικειμενικῶν διατάξεων οἱ ὁποῖαι νὰ ἰσχύουν ἐξ ἴσου δι' ὅλους.

Ἡ ἔρευνα τῶν παρασκηνίων τῆς πράξεως καὶ δὴ τοῦ ὑποκειμενικοῦ παραγοντος, τοῦ δράστου αὐτῆς, θὰ ἐσήμαινε τὴν δυνατότητα ἰδιαιτέρας δικαστικῆς μεταχειρίσεως δι' ἐκάστην συγκεκριμένην περίπτωσιν. Ἡ δυνατότης ὁμοῦς αὕτη θὰ ἐσήμαινε, μετὰ τὴν σειρὰν τῆς, ἐλευθερίαν κινήσεων καὶ κρίσεων τοῦ

14) Beccaria: Dei delitti e delle poene § 23 - 24.

15) I. Γεωργιάκης: Πνευματικοὶ ὀρίζοντες σελ. 126.

ποινικῷ δικαστοῦ ἄκρως ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀσφαλείας τοῦ δικαίου, ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς ἀπὸ τὴν ὁποίαν καὶ μόνον τὴν συλλαμβάνει καὶ τὴν θεοποιεῖ ἡ ἐποχὴ τοῦ διαφωτισμοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ ἀπορρίπτεται χωρὶς τὸν παραμικρὸν ἐνδοιασμόν.

*Ὡς μὴ λησμονεῖται ἐν προκειμένῳ, ὅτι ὁ ποινικὸς δικαστὴς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν εἶναι παρὰ «τὸ στόμα τοῦ νόμου» (Montesquieu) καὶ ἔργον του ἀποτελεῖ μόνον ἡ καθαρῶς τεχνικὴ διατύπωσις ἑνὸς οὐδετέρου ἀξιολογικῶς καὶ καθαρῶς λογικοῦ συμπεράσματος, ὡς πρὸς τὸ ἐὰν πράγματι ἐν γυρονόσ τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ὑποπίπτει εἰς τὴν διάταξιν τοῦ νόμου ἢ ὄχι ¹⁶.

Μὲ τὴν διαπίστωσιν αὐτὴν τερματίζεται οὐσιαστικῶς ἡ ἀσήμενος πρωτοβουλία τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου καὶ τοῦτο διότι εἰς τὴν τυπικὴν ἔννοιαν τοῦ ἐγκλήματος ἀναλογεῖ κατ' ἀνάγκην καὶ τυπικὴ ἔννοια τῆς ποινῆς.

Αἱ ποιναι τοῦ διαφωτισμοῦ δὲν ἔχουν, ὡς γνωστόν, τὰ σχετικὰ ἐκεῖνα ὅρια ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀσκειῖται ὑπὸ τοῦ συγχρόνου ποινικοῦ δικαστοῦ ἡ ἐπιμέτρησις των. Μὴ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν διάφορον προσωπικότητα τοῦ καθ' ἕναστον ἐγκληματίου καὶ μὴ ἔχουσαι ἀνάγκην πρὸς τοῦτο ρευστότητος καὶ ἐξατομικευούσης προσαρμογῆς, αἱ ποιναι τοῦ διαφωτισμοῦ εἶναι ἀπόλυτοι καὶ ἀκίνητοι, ἐφαρμόζονται δὲ αὐτομάτως καὶ δὴ κατὰ τὴν ἰδίαν πάντοτε μορφήν καὶ ἔκτασιν, εὐθὺς ὡς διαπιστωθῆ ὅτι μίᾳ ὠρισμένη πρᾶξις ὑπέπεσεν εἰς τὸν ποινικὸν νόμον ¹⁷.

Ὁ νόμος πάλιν εἶναι καὶ αὐτὸς ἔργον πεφωτισμένον καὶ πάνσοφον, μὲ ἀπόλυτον λογικὴν συνέπειαν καὶ μὲ παντοδύναμον πρόβλεψιν ὅλων τῶν ἐνδεχομένων νὰ ρυθμισθοῦν ὑπ' αὐτοῦ σχέσεων, ὥστε νὰ μὴν ἔχῃ ἀνάγκην κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν του τῆς δικαστικῆς συμπαραστάσεως καὶ δὴ τῆς δικαστικῆς ἐρμηνείας. Ὁ νομοθέτης τοῦ διαφωτισμοῦ, ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς, ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κατασκευάζῃ σαφεῖς νόμους καὶ νὰ περιλαμβάνῃ εἰς αὐτοὺς λέξεις καὶ ἐννοίας ἐπακριβῶς προσδιορισμένας, ὥστε νὰ μὴ γενῶται ποτὲ ζήτημα ἀμφισβητήσεων τοῦ ἀληθοῦς νοήματός του.

Οὕτω ἡ ἐρμηνεία τοῦ νόμου ἀπὸ τὸν δικαστὴν, μέγας κίνδυνος διὰ τὴν ἐνδικὸν ἀσφάλειαν τοῦ πολίτου τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, ἐμφανίζεται ἕνευ χρησιμότητός τινος καὶ ἐξοβελίζεται ἀπὸ τὴν διαδικασίαν τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης ¹⁸.

16) «...Les juges de la nation ne sont que la bouche de la loi. Des êtres inanimés qui n'en peuvent modérer ni la force ni la vigueur» *«Esprit X chap. VI.*

17) I. Γεωργάκη ἔ. ἀν. σελ. 26.

18) Τόσος ἦτο ὁ φόβος τῆς ἐποχῆς ἀπὸ τὴν ἐρμηνείαν, ὥστε ἡ Βαυαρικὴ Κυβέρνησις τῷ 1813, ρητῶς ἀπηγόρευσεν οἰκονόμοις ἐρμηνεῖαν εἰς τὸν νοσοσταχθῆντα τότε κώδικα τοῦ Feuerbach.

Αὐταὶ εἶναι, ἐν ὀλίγοις, αἱ κύριαι γραμμαὶ τῆς γιγαντιαίας προσπάθειας τὴν ὁποίαν τὸ σύγχρονον ποινικὸν δίκαιον κατέβαλεν κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς συγχρόνου ἱστορίας του, διὰ τὴν κατίσχυσιν τῆς ἀσφαλείας τοῦ δικαίου, ὑπὸ τὴν μορφήν ὑπὸ τὴν ὁποίαν τὴν ἐξελάμβανεν τότε, ὑπὸ τὸ πρῆσμα δηλαδὴ τῆς ἐξασφαλίσεως τοῦ ἀτόμου ἀπὸ τὴν κρατικὴν αὐθαιρεσίαν.

Δύο εἶναι κυρίως αἱ μεγάλαι φυσιογνωμίαι, αἱ ὁποῖαι κατὰ μεγαλειώδη κυριολεκτικῶς τρόπον ἐνεσάρκωσαν ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς νομοτικῆς ἐπιστήμης τὸ πνεῦμα τῆς «ἀσφαλείας» ἐν τῷ δικαίῳ, ὅπως τὸ διέπλασεν ὁ φιλελευθερισμός: ὁ Cesare Beccaria (1738-1793) καὶ ὁ A. v. Feuerbach (1775-1833).

Βεβαίως, αἱ μεταξὺ των μεθοδολογικαὶ διαφοραὶ εἶναι οὐσιώδεις καὶ σημαντικαὶ¹⁹. Ὁ πεφωτισμένος ἀλλὰ καὶ κάπως ρομαντικὸς ἀνθρωπισμὸς τοῦ Ἰταλοῦ, ὁ ὁποῖος τὸν ὀδηγεῖ εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου καὶ γενικῶς τοῦ πνεύματος τῆς αὐστηρότητος τῶν μέσων τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ, εἶναι ξένος ἐντελῶς πρὸς τὴν ἠθικὴν ἀκαμψίαν καὶ τὴν ὀλοκληρωτικὴν λογικὴν, ἣ ὁποία χαρακτηρίζει τὸ σύστημα τοῦ βουαροῦ νομοδιδασκάλου καὶ ἰδίως τὴν θεωρίαν του περὶ τοῦ «ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ».

Καὶ ἐνῶ εἰς τὴν μίαν περίπτωσιν, εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Beccaria, τίγονται αἱ χορδαὶ τῆς πανανθρωπίνης καὶ φυσικῆς εὐαισθησίας καὶ τῆς ἐπιεικίας, εἰς τὴν ἄλλην, εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Feuerbach, κυριαρχεῖ ἡ σκέψις τῆς ἠθικῆς αὐστηρότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης²⁰. Ἐν τούτοις καὶ παρὰ τὰς ἐπὶ μέρους μεθοδολογικὰς αὐτὰς διαφορὰς, τόσον ὁ Beccaria, ὅσον καὶ ὁ Feuerbach, δὲν δύνανται νὰ τύχουν διαφόρου ἱστορικῆς καὶ πνευματικῆς θεωρήσεως. Καὶ τῶν δύο τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον ὀφείλεται εἰς μίαν καὶ μό-

19) Τίποτε δὲν θὰ ἦτο ἐλκυστικώτερον ἀπὸ τὴν συστηματικὴν ἐπεξεργασίαν τῶν διαφορῶν αὐτῶν. Ὅλη ἡ ἀπάνταστος πνευματικὴ ποικιλία τοῦ φαινομένου τὸ ὁποῖον καλοῦμεν συνολικῶς «διαφωτισμὸν» θὰ μᾶς ἀπεκαλύπτετο ἀνάγλυφος εἰς μίαν τοιαύτην ἔρευναν.

20) Ἐναφέρω ἔδῳ δύο χαρακτηριστικὰς περιχοπὰς ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν Beccaria καὶ Feuerbach, ἐνδεικτικὰς τῆς διαφοροῦ ἐν προκειμένῳ νοοτροπίας των.

«Ἄν ὁμως, ὑπερασπιζῶν τὰ ἀνθρώπινα δίκαια καὶ τὴν ἀκαταμάχητον ἀλήθειαν, συνεργήσω νὰ ἐλευθερώσω ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν καὶ τοὺς σπασμούς τοῦ θανάτου ἐν μόνον δυστυχῆς σφάγιον τῆς τυραννίας, ἢ τῆς ἐπίσης ὀλεθροῦ ἀμαθείας, αἱ εὐλογίαι καὶ τὰ δάκρυα τῆς υπερβολικῆς χαρᾶς ἐνὸς μόνον ἀθώου θέλουν εἶσθαι ἢ παρηγορία μου καὶ ἂν ὁλος ὁ κόσμος ἤθελε μὲ καταφρονήσει» (Beccaria: Dei delitti e delle poene. Κατὰ μεταφρ. Κοραῆ. Β' Ἔκδοσις § I).

Ἴδου τώρα ἡ βασικὴ διὰ τὸ διέπον τὸν ποινικὸν νόμον πνεῦμα ἀποψις τοῦ «Καντιανοῦ» Feuerbach:

«Παρ' ὅλον ὅτι ποικίλη εἰς τὰς μορφὰς τῆς, διάφορος εἰς τὰ κατὰ τόπον καὶ χρόνον ἀντικειμενὰ τῆς ἢ δικαιοσύνη εἶναι παρ' ὅλον τοῦτο μία καὶ ἡ αὐτὴ, ἴση εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς, ἴση εἰς τὰ καθήκοντά τῆς. Εἶναι ἢ διαρκῶς ἐμμένουσα ὑπὸ τὰς ἐναλλαγὰς τῶν καιρῶν καὶ δι' αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τοῦ κράτους». (Kleine Schriften σελ. 129).

νην παρόρμησιν καὶ εἰς μίαν καὶ μόνην πίστιν : εἰς τὴν ἀφοσίωσίν των πρὸς τὸ ἰδανικὸν τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας καὶ εἰς τὸ ἱερὸν πάθος τῆς κατοχυρώσεώς της ἀπὸ τὸν νόμον καὶ τὸ δίκαιον. Μὲ μίαν λέξιν εἰς τὴν νομικὴν κατίσχυσιν τῆς «ἀσφαλείας» τοῦ δικαίου ἀπὸ τοὺς ἐκ τῶν κρατικῶν αὐθαιρεσιῶν κινδύνους της.

***

Ἡ «ἀσφάλεια» τοῦ δικαίου ὅμως ἔχει, ὅπως εἴπομεν, καὶ μίαν ἄλλην ὄψιν. Ἀσφάλεια τοῦ δικαίου καὶ δὴ τοῦ ποινικοῦ δικαίου, δὲν σημαίνει μόνον ἐξασφάλισιν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ἐνόμων συνεπειῶν τῶν ἰδίων μας πράξεων, ἐξασφάλισιν δηλαδὴ τοῦ ἀτόμου ἀπὸ διαφόρους περιπετείας κατὰ τὴν ἀπονομήν τῆς δικαιοσύνης. Ἀσφάλεια τοῦ δικαίου σημαίνει καὶ προστασίαν τοῦ δικαίου, παρεχομένην εἰς τὰ κινδυνεύοντα ἀπὸ τὸ ἔγκλημα ἔννομα ἀγαθὰ. Σημαίνει διὰ τὸ ποινικὸν δίκαιον εἰδικῶς ἐξασφάλισιν καὶ ἀπὸ τὸν ἐγκληματίαν, ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ κοινωνικὴ ὑπόστασις τοῦ ποινικοῦ δικαίου καθίσταται ἀβεβαία καὶ προβληματικὴ.

Αὐτὴν ὅμως τὴν ἐξασφάλισιν παρημέλησεν, ὡς εἶδομεν, τὸ ποινικὸν δίκαιον τοῦ διαφωτισμοῦ.

***

Μὲ τὴν ἀλλαγὴν τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς πραγματικότητος τὴν ὁποίαν ἐπέφερον εἰς τὸ δευτέρον ἡμισυ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος ἡ διαμόρφωσις τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν κέντρων καὶ τοῦ προλεταριάτου, ἀλλαγὴν τῆς ὁποίας τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν ἀποτελεῖ ἡ κρίσις τοῦ «φιλευθερισμοῦ» καὶ τῶν ἰδεωδῶν του, παρέχονται εἰς τὸ ποινικὸν δίκαιον αἱ ἀπαραίτητοι ἠθικαὶ καὶ πολιτικαὶ προϋποθέσεις διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τῆς ἀσφαλείας ἐν τῷ δικαίῳ, ἀπὸ τὴν πλευρᾶν τῆς ἐπαρκούς ἐκ τοῦ ἐγκλήματος προστασίας, τόσον τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, ὅσον καὶ τῶν μετεχόντων εἰς αὐτὸ ἰδιωτῶν ²¹.

Πράγματι, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὴν πολιτικὴν καὶ πνευματικὴν διάρθρωσιν τοῦ δευτέρου ἡμίσεως τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, εἶναι ἡ ἕλθον ἐκ περισσύτερον ἐντεινομένη κοινωνιστικὴ του ἀπόγλισις, ἡ ὁποία, εἴτε διὰ τὸν μεταφυσικὸν εὐδαιμονισμὸν τοῦ τύπου Bentham πρόκειται, εἴτε διὰ τὸν ὕλιστικὸν σοσιαλισμὸν τοῦ Μάρξ, χαρακτηρίζεται πάντοτε ἀπὸ τὸ μέγα σύνθημα τῆς ἀναστροφῆς τῶν ἠθικῶν ἀξιών τοῦ ἀτομιστικοῦ διαφωτισμοῦ καὶ θέτει ὑπὲρ ἄνω τῆς διαρκῶς καὶ περισσύτερόν καταποντιζομένης ἀξίας τοῦ ἀτόμου καὶ τῶν δικαιωμάτων του, τὸ κοινωνικὸν σύνολον καὶ τὰς κοινωνικὰς του ἀνάγκας.

Εἰς τὸ ποινικὸν δίκαιον, τοῦ ὁποίου εἶναι γνωστὰ αἱ εὐαίσθητοι ἀντιδρά-

21) I. Γεωργάκης, ἔ. ἀν. σελ. 41.

σεις, πάντοτε όταν μεταβάλλονται αἱ πολιτικαὶ καὶ κοινωνικαὶ πλαισιώσεις, ἢ τοιαύτη ἀναστροφή τῶν ἀξιών τῆς ζωῆς ἐπέβαλλεν ἄλλην ἐντελῶς στάσιν ἐναντι τοῦ ἀσφαλιστικοῦ προβλήματος τοῦ δικαίου. Συγκεκριμένως τὸ ποινικὸν δίκαιον, ἀπὸ καταστατικὸς χάρτης καὶ ἐγγύησις τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἀνθρώπου, ὑπὸ τὰς ἀνακυπτούσας νέας προϋποθέσεις μεταβάλλεται εἰς καταστατικὸν χάρτην καὶ εἰς ἐγγύησιν τοῦ συνόλου, τοῦ ὁποῦ ἢ ἐκ τοῦ ἐγκλήματος προστασία ἐπιδιώκεται νὰ διασφαλισθῇ πάσῃ θυσίᾳ, χωρὶς νὰ λαμβάνωνται πλέον ὑπ' ὄψει τὰ νευραλγικὰ σημεῖα τῶν προσωπικῶν ἐγγυήσεων καὶ τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν, τὰ ὁποῖα, ὡς εἶδομεν, ἀπετέλουν τὸ ἀσφαλιστικὸν ἰδεῶδες τοῦ δικαίου τοῦ φιλελευθερισμοῦ.

Ἡ μεθοδολογικὴ διάρθρωσις τοῦ ποινικοῦ δικαίου τίθεται καὶ αὐτῇ, μετὰ τὴν σειρὰν τῆς τῶρα, ὀλόκληρος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς κοινωνιστικῆς ἀπόψεως τῆς ἐν τῷ ποινικῷ δικαίῳ ἀσφαλείας.

Ἐτονίσασμεν ὅτι, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ φιλελευθέρου ποινικοῦ δικαίου, τὴν βάσιν τῆς μεθοδολογικῆς του διάρθρωσεως ἀπετέλεσεν ἡ τ υ π ι κ ἢ ἔννοια τῆς πράξεως, τῆς ὁποίας τὴν τέλεσιν ἀκολουθεῖ ἡ τ υ π ι κ ἢ ποινή.

Ἡ ἀνάγκη ὁμως τῆς κοινωνικῆς προστασίας ἢ ὁποία ἐμφανίζεται ὡς ἡ ἐπιταγὴ τῆς ἐποχῆς εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφερόμεθα, ὡς πρὸς τὸ ποινικὸν δίκαιον, ὑποβάλλει εἰς μίαν ἀνηλεῆ κριτικὴν θεώρησιν τὰ τυπικὰ αὐτὰ φαινόμενα τῆς πράξεως καὶ τῆς ποινῆς καὶ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα τῆς πλήρους ἀχρηστίας καὶ τῆς ἀνεπαρκείας αὐτῶν διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἀντιμετώπισιν τῆς ὁλοῦν καὶ ἐπὶ τὸ ἐπικινδυνωδέστερον προΐουσης ἐγκληματικότητος.

Ὡς αὐτονόητον συμπέρασμα τῆς κριτικῆς αὐτῆς θεωρήσεως τῶν ἐννοιῶν τῆς ποινῆς καὶ τοῦ ἐγκλήματος, ἀνακύπτει ἡ ἀρχὴ συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ο ὕ σ ι α σ τ ι κ ἢ καταπολέμησις τοῦ ἐγκλήματος σημαίνει καταπολέμησιν τῶν αἰτίων του καὶ ποινικὸς νόμος ἰκανὸς πρὸς τοῦτο εἶναι μόνον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος παρέχει τὰς μεθοδολογικὰς δυνατότητας, ὥστε ὀπισθεν τοῦσυμπτωματικοῦ ἐντελῶς γεγονότος τῆς πράξεως, ἡ κοινωνία νὰ διασφαλίζεται ἀπὸ τὸν ἐγκληματίαν **.

Ὁ κύριος κατοχυρωτικὸς φραγμὸς τὸν ὁποῖον τὸ φιλελεύθερον ποινικὸν δίκαιον εἶχε θεσπίσει διὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς ποινικῆς εὐθύνης, ἡ π ρ ᾶ ξ ις, παύει νὰ εἶναι ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτὰς ἡ κυρίαρχος καὶ παντοδύναμος προϋπόθεσις τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ καὶ τὴν θέσιν τῆς καταλαμβάνει ἡ ἐγκληματικὴ ἐπικινδυνότης τῶν διαφόρων ἀντικοινωνικῶν προσωπικοτήτων, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐκδηλώσεώς της καὶ ἀσχέτως τῆς συγκεκριμένης ἐγκληματικῆς προσβολῆς.

22) Georgakis: Geistesgeschichtliche Untersuchungen über die kriminalpolitik und Strafrechtsdogmatik Franz v. Liszts. σελ. 12.

Τὸ « Nullum crimen, nulla poena sine lege » δὲν εἶναι πλέον, ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω προϋποθέσεις, παρὰ ἀναμνηστικὴ στήλη παρωχημένων ιδεωδῶν.

Ὁ ἄχρους ἀπὸ ἀξίας καὶ κρίσεις νόμος τῆς αἰτιότητος, τὸ παντοδύναμον αὐτὸ γνωσεολογικὸν ἀξίωμα τῆς σκιαγραφουμένης ἐποχῆς, εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος παρέχει ἐν προκειμένῳ εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ ποινικοῦ δικαίου τὴν δυνατότητα τῆς τοιαύτης θεμελιώσεως τῶν προϋποθέσεων τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ καὶ διανοίγει τὸν δρόμον πρὸς τὴν αἰτιολογικὴν θεώρησιν καὶ καταπολέμησιν τοῦ ἐγκλήματος²³.

Νέαι καὶ ἄγνωστοι ὡς τὴν στιγμὴν ἐκείνην πτυχαὶ διεφάνησαν, ὡς γνωστόν, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτὰς διὰ τὴν ἐπιστήμην τοῦ ποινικοῦ δικαίου, ἢ ὅποια, δεσποζομένη πλέον ἀπολύτως ἀπὸ τὸ δόγμα τῆς ἐργαστηριακῆς μελέτης τοῦ ἐγκλήματος ὡς κοινωνικοῦ καὶ βιολογικοῦ φαινομένου, ἐγκαταλείπει — καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ σημαντικόν, τὰς στατικὰς ἀπόψεις τῆς νομικῆς θεωρήσεώς του, διὰ τὰ ἐξελιχθῆ ὅλον ἐν καὶ περισσότερον εἰς ἐμπειρικὸν ὄργανον τῆς κοινωνικῆς ἐναντίον του μάχης καὶ τῆς κοινωνικῆς ἐναντίον του πολιτικῆς.

Δύο εἶναι καὶ ἐδῶ κυρίως αἱ μεγάλαὶ μορφαὶ αἱ ὅποια ἀναδεικνύονται εἰς τὸ κῦμα αὐτῆς τῆς προστατευτικῆς σκοπιμότητος τὸ ὁποῖον κατακλύζει τὸ φυσιοκρατούμενον ποινικὸν δίκαιον τοῦ τελευταίου δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος. Ὁ Cesare Lombroso (1835 - 1909) καὶ ὁ Franz v. Liszt (1851—1919).

Βεβαίως, καὶ μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν προσωπικοτήτων αἱ διαφοραὶ εἶναι ἀποφασιστικαὶ καὶ οὐσιώδεις. Ἀπὸ τὴν θέσιν τῆς ἀνθρωπολογικῆς περὶ τοῦ ἐγκλήματος ἐρμηνείας καὶ τὴν μοιρολατρικὴν ἀπέναντί του στάσιν τοῦ Lombroso, καὶ τὴν πεποιθήσιν τοῦ Liszt ἐπὶ τὴν ἐπίδρασιν καὶ τὴν κάμψιν τῶν κοινωνικῶν τοῦ ἐγκλήματος αἰτίων, μεσολαβεῖ τεραστία κυριολεκτικῶς ἀπόστασις²⁴. Ἐν τούτοις καὶ παρὰ τὰς ἐπὶ μέρους μεθοδολογικὰς τῶν αὐτῶν διαφοράς, ἡ ἔρευνα διὰ τὴν γνωσεολογικὴν σημασίαν καὶ τῶν δύο αὐτῶν πρωτοπόρων τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης, τοὺς συναντᾷ ἠνωμένους μὲ τὸ αὐτὸ σύμβολον καὶ ἀγωνιζομένους ὑπὸ τὸ αὐτὸ μαχητικὸν σύνθημα: πλήρης ἐξασφάλις τῆς κοινωνίας ἀπὸ τὴν ἐκ τοῦ ἐγκλήματος προσβολῆς, διὰ τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἐκκριζώσεως τῆς ἐπικινδυνότητος τοῦ ἐγκληματοῦ.

Ὡς ἐκ τούτου τόσον διὰ τὸν Lombroso, ὅσον καὶ διὰ τὸν Liszt, ἡ μοναδικὴ ἀξία τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἐγκρατεῖται κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν τοῦτο προσκτᾶται ὡς ὄργανον τῆς καταπολεμήσεως τῆς ἐγκληματικότητος καὶ ὡς μέσον τῆς κοινωνικῆς ἐξασφαλίσεως ἐξ αὐτῆς. Πράγματι, ὅπως ἐτοπίσθη καὶ ἀνωτέρω, εἰδικαὶ νομικαὶ κρίσεις καὶ ἀξίαι δὲν καλοῦνται πλέον νὰ

23) I. Γεωργιάκη ἔ. ἀν. σελ. 42.

24) I. Georgakis ἔ. ἀν. σελ. 12 καὶ 14.

ποδηγετήσουν και να θεμελιώσουν τὸ ποινικὸν δίκαιον, προκειμένου νὰ κατασφαλισθῇ τοῦτο ἀπὸ τὸν κοινωνικὸν κίνδυνον τοῦ ἐγκλήματος. Καὶ τοῦτο διότι τὸ μέτρον τῆς ἀξίας τοῦ φυσικοκρατουμένου ποινικοῦ δικαίου τὸ δίδει μόνον ἡ κοινωνικὴ τοῦ ἀποτελεσματικότητος.

Ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, ὁ ποινικὸς δικαστὴς δὲν εἶναι πλέον ὁ πιστὸς φορεὺς τῶν ἀξιολογήσεων τοῦ νόμου, ἀλλὰ ὁ διαγιγνώσκων τὴν κοινωνικὴν ἀσθένειαν καὶ ὁ κοινωνικὸς τῆς θεραπευτῆς. Συγκεκριμένως καὶ προκειμένου νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ἐκ τοῦ ἐγκλήματος κοινωνικοῦ κινδύνου, τὸ «κοινωνικόν» ποινικὸν δίκαιον ἀναθέτει εἰς τὸν ποινικὸν δικαστὴν ἔργα ὑπερβαίνοντα κατὰ πολὺ τὰ ὅρια τῆς διαπιστώσεως, ἢ μί, τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου καὶ μεταθέτει τὴν βαρύτητα τῆς δικαστικῆς ἀποστολῆς ἀπὸ τὸ θέμα τῆς διακρίβωσεως τῆς ποινικῆς εὐθύνης, εἰς τὸ θέμα τῆς ἀποφάσεως ἐπὶ τοῦ σκοπιμοτέρου ποινικοῦ κολασμοῦ.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ κύριον ἐνδιαφέρον τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ, ὑπὸ τὸ καθεστὼς τοῦ φιλελευθέρου ποινικοῦ δικαίου, ἦτο νὰ διαπιστωθῇ ἐπακριβῶς ἡ ἔκτασις τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς τοῦ κατηγορουμένου. Οὕτω, μετὰ τὴν μαθηματικὴν διακρίβωσιν περὶ τῆς ὑπαγωγῆς τῆς συμπεριφορᾶς αὐτῆς ὑπὸ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου, τὸ ἔργον τοῦ δικαστοῦ ἐπεξετείνεται εἰς τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σχηματικὴν διαπίστωσιν τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου καὶ ἐκεῖ ἐσταμάτα ὅλη ἡ σχετικὴ του πρωτοβουλία.

Ἀντιθέτως, τὸ κύριον ἔργον τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ εἰς τὸ κοινωνιστικὸν ποινικὸν δίκαιον εἶναι ἡ δικαστικὴ ἐπιμέτρησις καὶ κυρίως ἡ ἀρμοδιότης του νὰ διατάξῃ ἔστω καὶ παρὰ τὴν ἔλλειψιν συγκεκριμένης ἐγκληματικῆς ἐκδηλώσεως καὶ ἐπομένως καὶ παρὰ τὴν ἔλλειψιν ἐνοχῆς, τὴν ἐπιβολὴν κυρώσεων ἐκ τῶν ὁποίων μερικαὶ δυνατὸν μὲν κατ' ὄνομα νὰ διαφέρουν ἀπὸ τὴν ποινὴν (ἀσφαλιστικὰ μέτρα), εἰς τὴν πραγματικότητά ὅμως εἶναι τῆς ἰδίας μὲ αὐτὴν οὐσίας, ἀποτελοῦν δηλαδὴ καὶ αὐταὶ μείωσιν τῆς νομικῆς καὶ φυσικῆς κατακαὶ στάσεως τοῦ καταδικαζομένου.

***

Προφανῶς, δὲν χρειάζεται νὰ ἐπιμείνῃ κανεὶς ἰδιαίτερος ἐπὶ τῶν περιπετειῶν αἱ ὁποῖαι δύνανται προκύψουν διὰ τὴν ἀποψιν τῆς «ἐξασφαλίσεως» ἀπὸ τὴν ἐνδεχομένην κρατικὴν ὑπερβασίαν, ὡς ἐκ τῆς ριζικῆς καὶ ὀλοκληρωτικῆς πραγματοποιήσεως τῆς ἀρχῆς τῆς «ἐξασφαλίσεως» ἐκ τοῦ ἐγκληματιοῦ, ὅπως τὴν διεμόρφωσεν ὁ αἰὼν τοῦ φυσικοκρατουμένου ποινικοῦ δικαίου καὶ ὅπως ἀνεπτύχθη αὐτὴ δι' ὀλίγων εἰς τὰς ἀνωτέρω γραμμάς.

Ἐὰν ὁ μονόπλευρος τόνισμός τῆς φιλελευθέρας ἀπόψεως τοῦ ἀσφαλιστικοῦ προβλήματος τοῦ ποινικοῦ δικαίου ζημιώνει τὴν ἀποψιν τὴν ἀναφερομένην εἰς τοὺς ἐκ τοῦ ἐγκληματιοῦ κινδύνους, ἕλλο τόσον ἢ ὑπέρμετρος προσοχὴ εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀποψιν τῆς «ἀσφαλείας» τοῦ δικαίου, μὲ τὴν περιφρό-

νησιν τῶν ἐγγυητικῶν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου φραγμῶν, ἐνέχει ἐν ἑαυτῇ τὸν μέγαν κίνδυνον νὰ καθυποτάξῃ πλήρως τὴν ἀπονομὴν τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης εἰς μίαν σκοπιμότητα, ἐξυπηρετικὴν ἴσως ὀρισμένου κοινωνικοῦ ιδεώδους, ἀσυμβίβαστον ὅμως πρὸς θεμελιώδεις ἀπόψεις πάσης γνησίας περὶ τοῦ δικαίου ἐπόψεως ²⁵.

Καὶ ἰδοὺ ὅτι αὐτομάτως τίθεται τὸ ἐρώτημα : Εἶναι ἄραγε ἀδύνατος ἡ συνύπαρξις τῶν δύο θεμελιωδῶν ἀπόψεων τῆς ἀσφαλιστικῆς λειτουργίας τοῦ ποινικοῦ δικαίου; Καὶ εἶναι κατ' ἀνάγκην καταδικασμένη ἡ μία, ὅταν πρόκειται νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ἰδεῶδες τῆς ἄλλης; Ἐρώτημα, ὅπως εἶπομεν καὶ ἐν ἀρχῇ, ὅχι ἀπλοῦν καὶ δευτερευούσης σημασίας, ἀλλὰ δυσχερέστατον καὶ ἀναγόμενον εἰς αὐτὴν αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν τῆς ποινικῆς ἐνόμου τάξεως.

***

Τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ κεφαλαϊῶδες αὐτὸ ἐρώτημα, τὸ ποινικὸν δίκαιον δὲν δύναται νὰ τὴν δώσῃ, πρὶν ἢ ἀποσαφηνισθῇ κατ' ἀρχὴν ἡ πραγματικὴ ἔκτασις τοῦ πεδίου τῆς ἐφαρμογῆς του καὶ πρὶν ἢ ἐπιχειρηθῇ ὁ ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τῶν προϋποθέσεων τῆς τοιαύτης ἐφαρμογῆς.

Κατὰ τὴν ἀνασκόπησιν τοῦ φυσιοκρατουμένου ποινικοῦ δικαίου, εἶδομεν ὅτι τὸ δίκαιον τοῦτο καθοδηγούμενον ἀπὸ τὰ μεθοδολογικὰ ἀξιώματα τῆς αἰτιοκρατίας, ἐνεφάνισεν τάσεις καταργήσεως κάθε ἀντικειμενικοῦ φραγμοῦ διὰ τὴν διαπίστωσιν τῆς ποινικῆς εὐθύνης καὶ ἔσπευσεν, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ ἐξυπηρετήσῃ ὅσον τὸ δυνατόν καλλίτερον τὸ ἀσφαλιστικὸν ἰδεῶδες τῆς ἐποχῆς του, νὰ συναντήσῃ αὐτὴν αὐτὴν τὴν ψυχοφυσικὴν ὄντοτητα τοῦ ἐγκληματίου, ἀνεξαρτήτως πάσης ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ ἐκδηλώσεώς του.

Ἡ πρᾶξις, τὸ ποινικὸν ἀδίκημα, ἔπαυσεν ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτὰς νὰ ἔχῃ τὴν παραμικρὰν νομικὴν σημασίαν, μὴ τυγχάνουσα ἐν πολλοῖς οὔτε τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ συμπτώματος τῆς ἐγκληματικότητος.

Εἶναι ὅμως ἡ τοιαύτη ἀντίληψις σύμφωνος πρὸς τὴν πραγματικότητα τὴν ὁποίαν καλεῖται νὰ καλύψῃ τὸ ποινικὸν δίκαιον; Ἡ ἐξέρχεται δι' αὐτῆς τῶν τεταγμένων εἰς αὐτὸ ὅριον, διὰ νὰ μετατραπῇ ἀπὸ τμῆμα τῆς ἐνόμου τάξεως εἰς ἀποψιν ἀπλῶς τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς, διατηροῦσαν ὅμως τὴν ἠθικὴν βαρύτητα τοῦ δικαίου καὶ οἰκιοποιουμένην κατ' ἀπαράδεκτον τρόπον τὴν θαυμασίαν ἀγλίην του.

Διότι περὶ αὐτοῦ ἀκριβῶς πρόκειται ἐδῶ. Δὲν ἀμφισβητεῖται δηλαδὴ ἐν προκειμένῳ ἡ ἀνάγκη τῆς ριζικῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς κατὰ τοῦ ἐγκλήματος καὶ γενικώτερον τῆς ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς. Ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον τίθεται ὑπὸ

25) Τὸ τελευταῖον τοῦτο συνέβη παντοῦ ὅπου ἡ διάρθρωσις τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἰσχυρίσθη ἐπὶ διαβε τὸν μονόπλευρον δρόμον τῆς κοινωνικῆς του λειτουργίας. Πρβλ. I. Γεωργάκης ἔ. ἀν. σελ. 201.

ἀμφισβήτησιν εἶναι, ἂν ὁλόκληρον τὸν τομέα τῆς πολιτικῆς αὐτῆς δικαιούται νὰ τὸν καλύψῃ ἀδιακρίτως τὸ ποινικὸν δίκαιον, μὲ τὰς προσυδιαζούσας εἰς αὐτὸ ἠθικοκοινωνικὰς ἀπόψεις.

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ τεθὲν ἐρώτημα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι παρὰ ἀρνητικῆ.

Τὸ ποινικὸν δίκαιον, ἐκ τῶν πραγμάτων, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναπτύσσεται καὶ νὰ διαμορφώνεται μὲ ἀποκλειστικὸν ὁδηγὸν τοῦ τὸν ἀπεριόριστον καὶ ἄκριτον ἐκ τοῦ ἐγκλήματος προστατευτισμόν. Καὶ τοῦτο διότι τὴν ἐκ τοῦ ἐγκλήματος προστασίαν, τὴν ὁποίαν ἀναμφισβητήτως καὶ κατὰ κείμενον τρόπον παρέχει τὸ ποινικὸν δίκαιον εἰς τὴν κοινωνίαν, τὴν παρέχει μόνον ἐντὸς τῶν πλαισίων μιᾶς ἄλλης του λειτουργίας, τῆς κριτικῆς ἢ ἀξιολογικῆς, ἢ ὁποία ἔχει πρωταρχικὴν σημασίαν δι' αὐτὸ ²⁶.

Διὰ τῆς κριτικῆς του αὐτῆς λειτουργίας, τὸ ποινικὸν δίκαιον καθίσταται ἢ συνισταμένη τῶν ἠθικοκοινωνικῶν ἐκείνων κριτηρίων, τὰ ὁποία συγκροτοῦν τὴν ἀπαξίαν τοῦ ἐγκλήματος καὶ ὑπάγει, κατ' ἀνάγκην, εἰς αὐτὰ πᾶσαν ἐκδήλωσιν, προκειμένου αὐτὴ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν κύκλον τῶν πράξεων τὰς ὁποίας ἀκολουθοῦν αἱ ποινικαὶ κυρώσεις. Ἄνευ τῆς ἠθικοκοινωνικῆς αὐτῆς ἀπαξίας, τίποτε δὲν δύναται νὰ καταστῇ ἀντικείμενον τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ καὶ ἔξω τοῦ κύκλου τὸν ὁποῖον αὕτη χαράσσει, δὲν ὑπάρχει θέσις διὰ τὴν ὑπαρξίν ποινικοῦ δικαίου καὶ ἐπομένως καὶ ὁποιασδήποτε λειτουργίας του ²⁷.

Κυρίαν προϋπόθεσιν ὁμως διὰ τὴν ὑπαρξίν τῆς ἀξιολογικῆς λειτουργίας τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ ἐπομένως ἀπαρχὴν τοῦ διαχωρισμοῦ τῆς ποινικῆς ἀρμοδιότητος, θὰ ἀποτελῇ πάντοτε καὶ κατ' ἀνάγκην ἡ ἀξιόποινος πράξις ²⁸. Καὶ τοῦτο διότι ἡ ὑπαρξις πράξεως εἶναι ἀπολύτως συνυφασμένη μὲ τὴν ὑπαρξίν τῆς κρίσεως περὶ τῆς ἐνοχῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ ἐκδηλώνεται κυρίως ἡ ἠθικοκοινωνικὴ ἀποδοκιμασία τοῦ ποινικοῦ δικαίου διὰ τὸ γεγονός ὅτι, παρὰ τὴν ὑποχρέωσίν του πρὸς νόμιμον συμπεριφορὰν, ὁ δράστης ἐνὸς ὠρισμένου ἐγκλήματος ἠγαντιώθη, ὡς μὴ ὤφειλε, πρὸς τὴν ἐννομον τάξιν, ἐπρᾶξεν ἐναντίον αὐτῆς.

Ἐνοχὴ ἐν τῷ ποινικῷ δικαίῳ, σημαίνει ἀκριβῶς τὴν κρίσιν ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τῆς πράξεως, εἶναι δηλαδὴ ὡς ἐκ τῆς ἐννοίας της «ἐνοχῆ

26) I. Γεωργιάκη ἔ. ἀν. σελ. 151 ἐπ., ὅπου ἀναφέρονται ἀναλυτικῶς καὶ τὰ κριτήρια τὰ συγκροτοῦντα τὴν ἀξιολογικὴν λειτουργίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου.

27) Τὸ τελευταῖον τοῦτο πρέπει νὰ ἔχη κανεὶς πάντοτε ὑπ' ὄψει του, ὅταν ὁμιλῇ περὶ τῆς ἀσφαλιστικῆς ἀποστολῆς τοῦ ποινικοῦ δικαίου.

28) Εἰς τοὺς «Πνευματικούς ὀρίζοντας» σελ. 100 ἐπ. ἀνέπτυξα ἐν ἐκτάσει διατὶ τὸ ποινικὸν δίκαιον εἶναι κατ' ἀνάγκην ὑποχρεωμένον ν' ἀκολουθήσῃ διάρθρωσιν ἔχουσαν βᾶσιν τὴν πράξιν καὶ διατὶ κάθε ἄλλη προσπάθεια εἶναι νομιμῶς ἀπαράδεκτος.

πράξεως» (Tatschuld) και όχι άσχετος πρὸς αὐτὴν ἔρευνα τοῦ καταλογισμοῦ τοῦ δράστου. Μὲ τὴν ἐγκατάλειψιν ὁμῶς τοῦ κριτηρίου τῆς πράξεως, σταματᾷ αὐτομάτως και ἡ δυνατότης πρὸς κ ρ ί σ ι ν ἐκ μέρους τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ και τοῦτο διότι ἡ ὑπόστασις τῆς ποινικῆς εὐθύνης, ταυτίζεται εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν περίπτωσιν μὲ τὸ γεγονός και μόνον τῆς ψυχοφυσικῆς ὄντοτητος τοῦ δράστου, τὴν ἐπικινδυνότητά του φερ' εἰπεῖν, και συγκροτεῖται οὕτω ἀπὸ φυσικὰ ἀπλῶς δεδομένα μὴ ἐπιδεχόμενα, ὡς τοιαῦτα, ἀξιολογικὴν κρίσιν και ἐκτίμησιν ²⁹. Ἄλλὰ τὸ δίκαιον και ἐπομένως και τὸ ποινικὸν δίκαιον, εἶναι δεοντολογικῆς ὕφης και ὡς τοιοῦτον δὲν δύναται νὰ λειτουργῇ μὲ ἐννοίας πλήρως ἀποστραγγισμένας ἀπὸ τὰ ἀξιολογικά των περιεχόμενα.

Ὡς θετικὸν συμπέρασμα τῶν ἀνωτέρω δύναται ὅθεν νὰ γίνῃ ἡ διαπίστωσις, ὅτι εἰς τὴν ἀσφαλιστικὴν ἀσυδοσίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου ὡς τὴν ἠθέλησεν ἡ φυσιοκρατικὴ ἐποχὴ, τίθεται ἐκ τῶν πραγμάτων εἰς ἀνυπερβλήτος φραγμὸς, οἷος εἶναι ὁ φραγμὸς τῆς ἐκδηλώσεως, τῆς πράξεως.

Βασικὴ και ἀπαράβατος προϋπόθεσις διὰ τὴν ὑπαρξιν πεδίου ἐφαρμογῆς οἰασδήποτε λειτουργίας τοῦ ποινικοῦ δικαίου εἶναι, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, ἡ ἐνοχος τ έ λ ε σ ι ς ἢ ἀρχὴ τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος. Ἄλλως, δυνάμεθα νὰ ὀμιλῶμεν περὶ τῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ ἀσφαλιστικοῦ προβλήματος τῆς κοινωνίας ἐκ μέρους οἰουδήποτε κρατικοῦ ἢ κοινωνικοῦ τομέως, ὄχι ὁμῶς περὶ ἀσκήσεως λειτουργίας τινὸς ἐκ μέρους τοῦ ποινικοῦ δικαίου ³⁰.

Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐλαττώνει οὐσιαστικῶς τοὺς κινδύνους τοὺς ὁποίους διατρέχει ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ τονισμοῦ τῆς «ἐξασφαλίσεως» ἐκ τοῦ ἐγκληματίου, ἢ ἀποφίς τῆς ἐκ τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ «ἐξασφαλίσεως» τῶν πολιτῶν. Και τοῦτο διότι ἡ μεγάλη πρᾶγματι εὐχέρεια τῶν κινήσεων τοῦ συγχρόνου ποινικοῦ δικαστοῦ, περιβάλλεται ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις μίαν θεμελιώδη ἐγγύησιν: τὴν ὑπαρξιν, πρὸ πάσης ἀρμοδιότητος και πρὸ παντὸς ἐνδιαφερόντος του, π ρ ᾶ ξ ε ω ς ἦτις και μόνον θεμελιώνει τὴν ἀσκήσιν τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ.

Ἄπεκαλέσαμεν τὴν ἐγγύησιν, τὴν ὁποίαν προσφέρει ἡ ὑπαρξίς τῆς πράξεως: ὡς προϋποθέσεως τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ, θεμελιώδη διὰ τὴν ἀσφάλειαν ἐκ.

29) Διὰ τὸν Liszt π. χ. ἡ ἐνοχὴ δὲν περιέχει οὔτε ἔχνος κρίσεως ὅσον ἀφορᾷ τὴν εὐθύνην τοῦ δράστου. Ἐνοχὴ δὲν σημαίνει δι' αὐτόν, ὡς γνήσιον φυσιοκράτην, ὅτι εἶναι τις ὑπεύθυνος, ἀλλ' ὅτι καθίσταται τις ὑπεύθυνος. «Τὸ ποινικὸν δίκαιον, λέγει σχετικῶς ὁ Liszt, ἐνδιαφέρεται εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐνοχῆς ἀπλῶς και μόνον διὰ νὰ καταστήσῃ τὸν δράστην ὑπεύθυνον ποινικῶς. Ἡ νομικὴ και ἠθικὴ μομφὴ ἢ ὅποια τυχὸν ἀπαγγέλλεται ταυτοχρόνως, εἶναι διὰ τὴν ἐννοίαν τῆς ἐνοχῆς ἐντελῶς δευτερεύον ζήτημα» Lehrbuch, 6. Aufg. σελ. 131. Βλέπε σχετικῶς και L i e r m a n n, ἐν Aschrott-Kohlrausch, 1926.. σελ. 131, 138.

30) Τὸ Ν. Ρ. Σ. Λ. παραμένει, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς πάντοτε, ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τοῦ ποινικοῦ δικαίου. Σημαίνει ὅτι ἡ πρᾶξις εἶναι πάντοτε ἡ ἀπαρχὴ τῆς ποινικῆς εὐθύνης.

τῆς ἐνδεχομένης δικαστικῆς αὐθαιρεσίας, διότι παρ' ὄλην τὴν ἔρευναν τῆς ἐσωτερικότητος τοῦ ἐγκληματίου καὶ τῶν ἀσταθμῆτων παραγόντων τοῦ ὑποκειμενικοῦ του κόσμου, εἰς τὴν ὁποίαν δικαιοῦται καὶ ὑποχρεοῦται νὰ προβαίῃ ὁ σύγχρονος ποινικὸς δικαστής, ἢ δρᾶσις του αὕτη περιορίζεται αἰσθητῶς ἐκ τῶν σταθερῶς ἀντικειμενικῶν προϋποθέσεων αἱ ὁποῖαι συγκροτοῦν τὴν εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον ἐκδήλωσιν τῆς ἐγκληματικῆς βουλήσεως καὶ αἱ ὁποῖαι τὸν ὑποχρεοῦν νὰ κινεῖται ἐντὸς μιᾶς γενικῆς γραμμῆς, ὅσονδῆποτε ἐξατομικέουσα καὶ ἂν εἶναι ἢ καθ' ἕκαστον δρᾶσις του.

Οὕτως, εἰς τὴν καλῶς ἐννοουμένην προστατευτικὴν λειτουργίαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου, δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ὁποῖον ἐξ ὑπαρχῆς νὰ ἀντιτίθεται εἰς τὴν καθολικότητα τῶν ἐγγυήσεων τῶν ὁποίων ἔχει βασικὴν ἀνάγκην ἢ ἐξασφάλισις ἐκ μέρους τῶν δικαζόντων ὀργάνων.

Βεβαίως, δύναται νὰ ἀντιταχθῇ ὅτι, διὰ τοῦ γενικοῦ αὐτοῦ φραγμοῦ τῆς «πράξεως», καθίσταται μὲν δυνατὴ ἡ μείωσις τῶν κινδύνων τῆς προσωπικῆς ἐκ τοῦ δικαστοῦ ἐξασφαλίσεως, ἀυξάνονται ὅμως οἱ κίνδυνοι οἱ ἐκ τοῦ ἐγκληματίου, λόγῳ τῶν κενῶν τὰ ὁποῖα κατ' ἀνάγκην δημιουργεῖ ἢ ἀσφαλιστικὴ πρόληψις ὅταν αὕτη δὲν δυνηθῇ νὰ ἀσκηθῇ ἀπολύτως ἀπεριόριστος καὶ συγκεκριμένως ἄνευ τῆς ἀναφορᾶς εἰς τὰ ἀντικειμενικὰ κριτήρια τῆς ἐγκληματικῆς ἐκδηλώσεως.

Ἐν τούτοις, ἡ τοιαύτη ἀντίρρησις εἶναι πολὺ ὀλιγότερον οὐσιαστικὴ ἀπὸ ὅσον φαίνεται εἰς πρώτην ὄψιν.

Ἡ πράξις, ὡς προϋπόθεσις τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ, δὲν σημαίνει καθόλου ἐγκλωβισμόν τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ εἰς μίαν ἐξ ἀντικειμένου περιγραφικὴν ἐργασίαν, ὅπως συνέβαινε τοῦτο ὑπὸ τὸ ἀσφαλιστικὸν ιδεῶδες τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος.

Ἡ πράξις σημαίνει πλαίσιον ἐντὸς τοῦ οὐοίου ὁ δικαστής διερευνᾷ τὸν ὅλον ἐσωτερικὸν κόσμον καὶ κυρίως τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐγκληματίου πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ ἐλευθέρως δύναται νὰ προσαρμόζῃ τὴν ἀπειρίαν τῶν ἀντεγκληματικῶν μέσων μὲ τὰ ὁποῖα τὸν ἔχουν ἐξοπλίσει αἱ σύγχρονοι ποινικαὶ κωδικοποιήσεις. Μόνον ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ πλαίσιον αὐτό.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς «πράξεως» συμβιβάζονται ὄχι μόνον ἀπολύτως ἐλαστικαὶ ποιναὶ ὅπως ἡ σχετικῶς ἀπροσδιόριστος καταδίκη, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ μερικαὶ μορφαὶ ἀσφαλιστικῶν μέσων, μειουμένων αἰσθητότητα, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, τῶν ἐκ τῆς πλημμελοῦς προλήψεως τῆς ἐγκληματικότητος κινδύνων.

Βεβαίως, αἱ περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἐγκληματικότης ἐκδηλώνεται διὰ τῆς πράξεως, δὲν καλύπτουν ὅλας τὰς ἀνάγκας τῆς προληπτικῆς ἐξασφαλίσεως τῆς κοινωνίας ἐκ τοῦ ἐγκλήματος, ὅσονδῆποτε ἐλαστικὰ καὶ ἂν εἶναι τὰ σχετικὰ πλαίσια ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐρευνᾶται ἡ ἐγκληματικὴ ἐπικινδυνότης. Ἄλλ' ἐν προκειμένῳ δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι ὁμιλοῦμεν περὶ τοῦ ποιν-

νικου δικαίου, τὸ ὅποιον ὅσονδήποτε καὶ ἂν εὑρίσκεται τοποθετη-
 μένον εἰς τὰς προφυλακὰς τοῦ ἀγῶνος ἐναντίον τῶν φορέων τῆς κοινωνικῆς
 καταστροφῆς, δὲν δύναται, ὥπως εἴπομεν, νὰ λησμονήσῃ τὴν ὕφῃν του ὡς
 τάξεως δεοντολογικῆς καὶ δὲν δύναται νὰ προχωρήσῃ πέραν ἢ ἀντιθέτως πρὸς
 αὐτήν³¹.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, δὲν ὑπάρχει κενὸν εἰς
 τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ποινικοῦ δικαίου, ἀλλὰ κενὸν καὶ δὴ κενὸν συνειδητὸν εἰς
 τὴν προστατευτικὴν ἀποστολὴν τοῦ δικαίου αὐτοῦ, τὸ ὅποιον ὡς ἐκ τῆς φύ-
 σεώς του δὲν δύναται νὰ γίνῃ πανάκεια διὰ πᾶσαν κοινωνικὴν ἐπιδίωξιν καὶ
 διὰ πᾶσαν κοινωνικὴν ἀνάγκην.

***

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἐντὸς τῶν ὁρίων εἰς τὰ ὅποια εἶναι ἐπιτε-
 τραμμένον καὶ δυνατὸν νὰ κινήται τὸ ποινικὸν δίκαιον, αἱ δύο
 περὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ δικαίου ἀπόψεις του, δύναται νὰ συνυπάρξουν.

Καὶ ἡ πρόληψις τοῦ ἐγκλήματος δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ χάρις εἰς τὴν ἐξα-
 τομίκευσιν τῆς ποινικῆς μεταχειρίσεως τὴν ὅποιαν καθιερώνουν αἱ σύγχρονοι
 νομοθεσίαι καὶ ἡ δικαστικὴ αὐθαιρεσία δύναται νὰ ἐμποδισθῇ, χάρις εἰς τὴν
 ἐγγύησιν τὴν ὅποιαν μᾶς παρέχει ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως τῆς «πράξεως» ὡς
 ἀρχικῆς προϋποθέσεως διὰ τὴν ποινικὴν εὐθύνην.

Πάντως καὶ τῶν δύο αὐτῶν ἐπιδιώξεων κοινὴ καὶ μό-
 νιμος προϋπόθεσις εἶναι ὅτι ἡ ἀπονομὴ τῆς ποινικῆς
 δικαιοσύνης καὶ τὸ ἰδεῶδες τῆς δέον νὰ διεπώνται ἀπὸ
 τὴν ἰσοζυγισμένην ἐκείνην πολιτικὴν ἀτμόσφαιραν, ἡ
 ὅποια χαρακτηρίζει τὴν διάκρισιν τῶν ἐξουσιῶν καὶ
 ἐπιτρέπει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ὑπαρξιν ἐλευθέ-
 ρας μὲν καὶ ἀνεπηρεάστου, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ κοινωνι-
 κῶς ὠρίμου δικαστικῆς συνειδήσεως.

Μὲ τὴν ὑπαρξιν τῆς τοιαύτης συνειδήσεως, οἰαδήποτε ρευστότης εἰς τοὺς
 ἐκάστοτε, ἐκ τῆς πραγματικότητος ὑπαγορευομένους, προσανατολισμούς τοῦ
 ἀσφαλιστικοῦ προβλήματος τοῦ ποινικοῦ δικαίου, δὲν δύναται παρὰ νὰ εἶναι
 γόνιμος καὶ ἐπωφελὴς δι' αὐτό.

31) Ἡ ἐξασφάλισις ἐκ τῶν περιπτώσεων εἰς τὰς ὅποια ἀναφέρεται τὸ κείμενον,
 δύναται καὶ πρέπει νὰ ἐπιχειρηθῇ ἀπὸ ἄλλους τομεῖς τῆς κρατικῆς καὶ κοινωνικῆς ὑπο-
 στάσεως, ὥπως οἱ τομεῖς τῆς προνοίας, ὑγιεινῆς κ. α. Δὲν ἔχει σημασίαν ἂν πρὸς τοῦτο θὰ
 χρησιμοποιηθῇ ἡ πείρα καὶ ἡ συμβολὴ τῶν ποινικῶν δικαστῶν. Τοῦναντίον αὕτη θὰ εἶναι
 ἀναμφισβητήτως πολὺτιμος καὶ εὐκαταία. Σημασίαν ἔχει ὅτι ἐν προκειμένῳ δὲν θὰ πρό-
 κειται περὶ δικαίου, ἀλλὰ περὶ τομέως εἰς τὸν ὅποιον θὰ μετέχουν καὶ ἄλλοι παράγοντες τῆς
 κοινωνικῆς ζωῆς καὶ θὰ ἐκπροσωποῦνται ἐπομένως καὶ ξένα πρὸς τὸ δίκαιον κριτήρια.

Ἡ Ἀγγλοσαξωνικὴ ἀποψις εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ ἐγκλήματος, βαδίζει σαφῶς τὸν
 δρόμον τῆς συγκροτήσεως τοιούτων «ἀσφαλιστικῶν» μετώπων, μὲ συμμετοχὴν πλῆθους
 ἀνθρώπων, ξένων πρὸς τὴν δικαστικὴν ἰδιότητα.

Ἄντιθέτως, ἀνευ τῆς πολιτικῆς κατοχυρώσεως τῆς τοιαύτης συνειδήσεως, ἡ συζήτησις διὰ τὸ ἀσφαλιστικὸν πρόβλημα τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὴν ἐπιχειρήματα δὲν δύναται νὰ ἔχη παρὰ θεωρητικὸν μόνον χαρακτῆρα ἢ ἀντιθέτως νὰ ἐντοπίζεται εἰς τὴν ἐμπειρικὴν διαπίστωσιν τοῦ ποῖον ἐκ τῶν σημείων τῆς ἀσφαλείας χωλαίνει ἐκάστοτε διὰ νὰ ρίπτεται ὅλον τὸ βάρος τῶν ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ αὐτοῦ.

Πολιτικῆς φύσεως εἶναι ἐπομένως, εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν, ὁ ἀληθὴς συντελεστής τοῦ ἰσοζυγίου τῆς ἀσφαλείας ἐν τῷ ποινικῷ δικαίῳ.

Ἄνευ συγκεκριμένης πολιτικῆς πλαισιώσεως, εἴπομεν ἀνωτέρω, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ αὕτη ἐν τῇ πληρότητι τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ ἡ διμορφος ἐπενέργειά της.

Ἡ δογματικῶς, καθόλου ὀρθόδοξος, αὕτη διαπίστωσις, πιθανὸν εἶναι νὰ μὴν ἱκανοποιήσῃ ἀπολύτως τὸν ἡσκημένον εἰς τὴν ἐννοιοκρατικὴν σκέψιν νομικὸν καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ μὲ τὴν ἐντύπωσιν μεθοδολογικῆς ἀνεπαρκείας τοῦ ποινικοῦ δικαίου. Ἐν τούτοις, ἡ διαπίστωσις αὕτη δὲν θὰ ἐκπλήξῃ καθόλου τὸν ἔχοντα γνῶσιν τῆς οὐσιαστικῆς ἰδιοτυπίας, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὰ θεμελιώδη προβλήματα τοῦ ποινικοῦ δικαίου.

Γνωρίζει κάλλιστα ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὸ δίκαιον τοῦτο, πόσον διαπεραστικὴ εἶναι ἡ ὄρμη τῆς πολιτικῆς σκέψεως εἰς τὰς ἐννοίας τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης καὶ πόσον ἡ ἀπήχησις της χαρίζει εἰς τὰς ἐννοίας αὐτὰς διαρκῶς ἀναζωογονούμενον παλμόν. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν θὰ τὸν ξενίσῃ ἐπίσης καὶ τὸ γεγονός, ὅτι συναντᾷ μελέτην ποινικοῦ δικαίου εἰς τὴν ἐπετηρίδα σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν.